

2021-04-22
A2021/00971**Arbetsmarknadsdepartementet**Jämställdhetsmyndigheten
Box 73
424 22 Angered

Uppdrag att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Jämställdhetsmyndigheten att genomföra kunskaps-
höjande insatser gällande våldsutsatta personer som lever med skyddade
personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn, i enlighet med vad som
beskrivs i uppdraget. Syftet med uppdraget är att öka kännedomen om
gällande lagstiftning samt belysa livssituationen för våldsutsatta kvinnor och
barn som lever med skyddade personuppgifter.

Jämställdhetsmyndigheten får använda 3 000 000 kronor under 2021 från
anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder inom utgiftsområde 13 Jämställd-
het och nyanlända invandrades etablering, anslagspost 12 Jämställdhets-
insatser efter regeringsbeslut. Medlen utbetalas efter rekvisition ställd till
Kammarkollegiet. Rekvisition ska lämnas senast den 1 december 2021.
Medel som inte har använts för avsett ändamål ska betalas tillbaka till
Kammarkollegiet senast den 31 mars 2022. Senast vid samma tidpunkt ska
en ekonomisk redovisning lämnas till Kammarkollegiet.

Uppdraget ska redovisas till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet)
senast den 31 mars 2022. Rekvisition, återbetalning och redovisning ska
hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Närmare om uppdraget

Den 1 januari 2019 trädde nya lagändringar i kraft som syftar till att förbättra och öka skyddet för hotade och förföljda personer i behov av att leva med s.k. skyddade personuppgifter. Skyddsbehov kan föreligga av skilda skäl och särskilt drabbade är våldsutsatta kvinnor och deras barn och vuxna och barn utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämställdhetsmyndigheten ska genomföra kunskapshöjande insatser till berörda, gällande våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn.

I uppdraget ingår att:

- kartlägga och sammanställa den information och det stödmaterial som tagits fram av myndigheter och andra relevanta aktörer gällande hanteringen av skyddade personuppgifter och andra rättsliga skydd för våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn,
- sprida kunskap och stödmaterial till den utsatta målgruppen och identifiera sätt att nå ut till målgruppen via andra medier än traditionella myndighetskanaler,
- sprida kunskap och stödmaterial till yrkesverksamma som möter målgruppen,
- kartlägga behovet av ökad kunskap om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn, inom respektive myndighets ansvarsområde samt planera och genomföra kunskapshöjande insatser anpassat för de berörda myndigheternas behov,
- vid behov erbjuda utbildningsinsatser till yrkesverksamma som möter målgruppen.

Jämställdhetsmyndigheten ska också undersöka livssituationen för våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn, samt vilka ytterligare åtgärder som behövs för att underlätta för denna grupp. Det ingår inte i uppdraget att lämna författningsförslag.

Undersökningen ska baseras på befintlig kunskap från såväl forskning som från aktörer som möter målgruppen samt, i den mån det är möjligt, information från utsatta individer.

I uppdragets genomförande ska arbetet präglas av hög säkerhetsmedvetenhet hos samtliga deltagare för att minimera sårbarheten och inte äventyra säkerheten för personer som har skyddade personuppgifter.

Jämställdhetsmyndigheten ska inom ramen för befintlig lagstiftning och ansvarsfördelning presentera en långsiktig plan för hur arbetet med målgruppen kan utvecklas och följas över tid.

För att säkerställa relevant kunskapsöverföring och en ändamålsenlig sammanställning av stödmaterialet ska uppdraget genomföras i samråd med Kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, Polismyndigheten, Skatteverket, Socialstyrelsen och Åklagarmyndigheten. Kunskap och erfarenheter ska också inhämtas från Brottsoffermyndigheten, Barnombudsmannen, Kriminalvården, Myndigheten för stöd till trossamfund, Statens skolverk och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Den struktur för kompetensutveckling som etablerats inom det myndighetsgemensamma uppdraget att ge kompetensstöd gällande våld i nära relationer till socialtjänsten m.fl. (S2020/01591/SOF) bör också beaktas i uppdraget.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet liksom FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska vara utgångspunkter för uppdraget. I uppdraget ska vissa grupperns särskilda utsatthet beaktas och uppdraget ska därför genomföras med ett hbtqi-perspektiv samt ett funktionsnedsättningsperspektiv.

Vid uppdragets genomförande ska myndigheten beakta hur det globala utbrottet av covid-19 kan påverka kvinnor och barns sårbarhet samt förutsättningarna för skydd och stöd.

Bakgrund

I betänkandet Ökad trygghet för hotade och förföljda personer (SOU 2015:69) framgår att det finns ett litet antal personer som har ett särskilt stort skyddsbehov. Det kan bl.a. röra sig om våldsutsatta individer som lever under allvarliga hot om hedersrelaterade brott och andra hot om våld från närstående.

Antalet fall av dödligt våld mot kvinnor där offret och förövaren var eller hade varit i en parrelation uppgick till 16 fall 2019 (22 fall 2018). Kartlägg-

ningar av självrapporterad utsatthet i Göteborg, Malmö, Stockholm och Uppsala 2017–2018 tyder på att nästan var sjätte elev i årskurs 9 i dessa kommuner lever med någon form av hedersrelaterat våld eller förtryck.

Kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter p.g.a. våldsut-
satthet är en särskilt utsatt grupp. Gruppen har med anledning av allvarliga
hot för egen säkerhet ett behov av att erhålla långtgående skydd från sam-
hället. Individerna behöver göra stora uppoffringar och lämna sina tidigare
liv. Utsattheten blir särskilt stor när även barn behöver leva med skyddade
personuppgifter. Bland annat kan barn och unga som är utsatta för heders-
relaterat våld och förtryck behöva leva med skyddade personuppgifter och få
ett långtgående skydd från familjen eller kollektivet som utgör hotet mot
dem. Att leva med skyddade personuppgifter innebär begränsningar av
sådana delar i livet som andra kan ta för självklara och det är av största vikt
att samhället ser till att säkerställa skyddet för dessa personer och tillhand-
håller det stöd de har behov av.

Uppdraget utgår från målsättningarna i regeringens nationella strategi för att
förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10) som in-
begriper ett starkare skydd och stöd för våldutsatta kvinnor och barn. I
arbetet med att genomföra den nationella strategin är det angeläget att ta
hänsyn till de olika livssituationer och omständigheter som kan förvärpa den
enskildas utsatthet för våld. Enligt regeringens brottsförebyggande program
(skr. 2016/17:126) löper den som har drabbats av brott en högre risk att
drabbas av brott på nytt, t.ex. vid våld i nära relation. En viktig brottsföre-
byggande åtgärd är att rikta skyndsamma åtgärder mot den grupp som
tidigare har varit utsatt.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att förstärka skyddet för hotade och
förföljda personer som är i behov av att leva med skyddade personuppgifter.
Skyddade personuppgifter är ett samlingsbegrepp inom folkbokföringen för
de olika skyddsåtgärderna som finns. Det finns tre grader av skydd av per-
sonuppgifter; sekretessmarkering, skyddad folkbokföring (tidigare kvarskriv-
ning) och fingerade personuppgifter. Därutöver finns också ytterligare be-
stämmelser om sekretess som kan aktualiseras för hotade och förföljda
personer.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2019 har bl.a. införts
ett nytt skyddsinstitut, skyddad folkbokföring, i 16 § folkbokföringslagen

(1991:481), som ger en ökad trygghet för denna utsatta grupp. Skyddad folkbokföring innebär att en person folkbokförs på en annan folkbokföringsort än där personen är bosatt. Det kan medges en person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier på annat sätt om åtgärden med hänsyn till den enskildes förmåga och övriga förutsättningar kan antas tillgodose behovet av skydd. Genom lagändringarna har Skatteverket också fått en särskilt reglerad skyldighet att lämna stöd till den som har medgetts skyddad folkbokföring så att skyddet kan upprätthållas. Därutöver har även införts en förstärkt sekretess för uppgifter om personer med skyddad folkbokföring som är parter i mål och ärenden hos alla myndigheter och domstolar. Det har även införts en möjlighet för socialnämnden att under vissa omständigheter ansöka om skyddad folkbokföring för barn.

Det mest ingripande skyddet i form av fingerade personuppgifter är förbehållet personer som riskerar att bli utsatta för allvarlig brottslighet som riktas mot personens liv, hälsa, frihet eller frid (lagen [1991:483] om fingerade personuppgifter). Det är Polismyndigheten som fattar beslut om att någon ska få använda fingerade personuppgifter. Polismyndigheten meddelar sedan Skatteverket vilka fingerade uppgifter som ska registreras i folkbokföringsdatabasen.

Det är viktigt att våldsutsatta får det stöd och den trygghet de behöver. Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Det är avgörande att ansvariga myndigheter har beredskap för att möta och hjälpa personer i olika livssituationer med skyddade personuppgifter. En person eller en familj som lever med skyddade personuppgifter kan bl.a. ha behov av information, praktisk vägledning och förmedling av kontakter till andra myndigheter.

En effektiv tillämpning av lagstiftningen gällande skyddade personuppgifter i förhållande till våldsutsatta kvinnor och barn förutsätter välfungerande samverkan mellan berörda aktörer, inte minst socialtjänsten, hälso- och

sjukvården, skolväsendet, Skatteverket och Polismyndigheten. Yrkesverksamma i berörda verksamheter måste ha tillräcklig kunskap och rutiner för detta ändamål.

Stödmaterial har tidigare tagits fram av flera myndigheter och även andra aktörer för att underlätta den praktiska tillämpningen och hanteringen av dessa ärenden. Det är viktigt att relevant material sammanställs på ett pedagogiskt sätt och sprids till relevanta aktörer som i sitt yrke har kontakt med dessa grupper. Kunskapsspridning behöver också nå ut till de grupper som lagstiftningen syftar till att skydda för att de ska vara medvetna om sina rättigheter. Detta inbegriper information som riktar sig direkt till barn och unga.

På regeringens vägnar

Märta Stenevi

Frida Hansson

Kopia till:

Justitiekontrollnämnden
Socialnämnden
Barnombudsmannen
Brottsförebyggande rådet
Brottsoffermyndigheten
Folkhälsomyndigheten
Inspektionen för vård och omsorg
Jämställdhetsmyndigheten
Kammarkollegiet
Kriminalvården
Linköpings Universitet (Barnafrid - Nationellt Kunskapscentrum)
Länsstyrelserna
Länsstyrelsen i Östergötlands län
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
Myndigheten för stöd till trossamfund
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Polismyndigheten
Socialstyrelsen
Skatteverket
Statens skolverk
Statens institutionsstyrelse
Statens skolinspektion
Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)
Åklagarmyndigheten

Brottsofferjouren Sverige
Glöm aldrig Pela och Fadime (GAPF)
Nationella nätverket för samordningsförbund
Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS)
Rädda Barnen
Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
Sveriges Kvinnolobby
Tjejers Rätt i Samhället (TRIS)
Unizon
Varken hora eller kuvad (VHEK)